

UDK 327.56::351.88(267)
327.56::351.88(265)
Biblid 0543-3657, 74 (2023)
Год. LXXIV, бр. 1187, стр. 7–28
Оригинални научни рад
Примљен: 19. 1. 2023.
Прихваћен: 20. 3. 2023.
doi: https://doi.org/10.18485/iire_mp.2023.74.1187.1
CC BY-SA 4.0

Ивона Лаћевац¹
Ненад Стекић²

Историјска рефлексја о локусу глобалне безбедности – оживљавање Индо-Пацифика³

САЖЕТАК

Овај чланак нуди алтернативну претпоставку о могућем преображају система међународних односа у првој половини 21. века променом вишевековног средишта глобалне безбедности – *locusa*, са европског ка макропростору Индо-Пацифика. Аутори представљају пет дистинктивних особености новопредложеног концепта који може послужити као прилог методским напорима за иновирањем проучавања међународних односа у будућности. Дискусија трасира сет аргумената заснованих на дефинитивном крају ере униполарности, која је узрокована бројним процесима и догађајима који се одвијају током последњих неколико година. Средиште глобалне безбедности – *locus*, у ком су доминирале САД подржане од осталих држава глобалног Запада,

¹ Научни сарадник, Институт за међународну политику и привреду, E-mail: ivona@diplomacy.bg.ac.rs, <https://orcid.org/0000-0003-4052-4426>

² Научни сарадник, Институт за међународну политику и привреду, E-mail: nenad.stekic@diplomacy.bg.ac.rs, <https://orcid.org/0000-0001-9066-0480>

Аутори захваљују Мср Павлу Недићу на конструктивним идејама изнетим приликом процеса скицирања истраживачке замисли, као и анонимним рецензентима чије сугестије су побољшале квалитет овог рада.

³ Рад је настао у оквиру научноистраживачког пројекта „Србија и изазови у међународним односима 2023. године“, који финансира Министарство науке, технолошког развоја и иновација Републике Србије, а реализује Институт за међународну политику и привреду током 2023. године.

било је током последњих осам деценија оријентисано доминантно на северни део евроатлантског простора. Таква географска блискост европског безбедносног регионалног комплекса омогућила је САД ексклузивитет у сфери политичке и безбедносне доминације над читавим светом. Овај чланак има за циљ да испита трендове, принципе и процесе који су довели до померања локуса глобалне безбедности са ширег подручја Европе на регију Индо-Пацифика. Аутори заснивају претпоставку да све већи економски и стратешки значај овог региона доводи до померања фокуса глобалних безбедносних напора, те другачије географске оријентације спољне политике преосталих суперсила у новој расподели међународних односа.

Кључне речи: локус, глобална безбедност, структура међународног система, Индо-Пацифик.

Historical Reflection on the Locus of Global Security – the Indo-Pacific Revival

SUMMARY

This article offers an alternative hypothesis about the possible transformation of the system of international relations in the early 21st century by changing the centuries-old centre of global security, i.e., the "locus" from the European to the Indo-Pacific macrospace. The authors introduce five distinctive features of the newly proposed concept that can contribute to methodological efforts to innovate the study of international relations in the future. The discussion traces a set of arguments based on the definitive end of the era of unipolarity caused by a number of processes and events that have taken place over the last few years. The gravity of global security – the locus dominated by the US and supported by other states of the global West – was oriented dominantly to the northern part of the Euro-Atlantic area during the last eight decades. Such geographical proximity to the European security regional complex enabled the US to enjoy exclusivity in the sphere of political and security dominance over the entire world. This article aims to examine the trends, principles, and processes that have led to the shift of the locus of global security from the wider area of Europe to the Indo-Pacific region. The authors base their argument on the assumption that the growing economic and strategic importance of the Indo-Pacific region, together with the change in global power dynamics, leads to a shift in the focus of global security efforts to this region and the orientation of the remaining superpowers in the system of international relations to a new geographical area. The authors identify the peculiarities of the Indo-Pacific as a new locus of global security and discuss the future of the "security-abandoned" Euro-Atlantic space in the new distribution of global relations.

Keywords: locus, global security, China, international system structure, Indo-Pacific region.

Историјска рефлексија о локусу глобалне безбедности

Оружани сукоби и интеракције између сегмената људског друштва, у ма којим се они облицима испољавали, присутни су током читавог периода антропоцена. Рудименти политичких заједница усложњавали су се у родовско-племенске, а потом и више нивое организовања – државе, што је представљало увертиру у Хобсово стање *omnia contra omnes* које је изнедрило непрекидне интеракције између држава као основних јединица система међународних односа. Промене у његовој организацији су саставни чинилац његове структуре и на систематичан начин се испољавају у историјском распону од преко једног миленијума. Специфичност сваке историјске епохе огледа се у постојању језгровите структуре система која је предмет проучавања науке о међународним односима. Пракса проучавања међународних односа заснована на научним методама стара је тек један век. Од првих настојања да се дисциплина о „међународним студијама“ или „студијама међународних односа“ устроји као заокружен научни систем са свим одредницама – језиком, методом и јасно диференцираним предметом проучавања, до данас, у односу на еру антропоцена није прошло много.⁴ Жижа интересовања светске академске публицистике изнедрила је као централно питање науке о међународним односима – да ли је одређено географско подручје детерминисано стањем рата или мира?⁵ Међудржавни оружани сукоби и сродне појаве на широким географским подручјима довели су до развоја интерактивне „велике шаховске табле“, чије средиште, коме гравитирају сви конституенти такве табле Збигњева Бжежинског, би у модерном смислу могло бити означено синтагмом *локус* глобалне безбедности.⁶ То је део света, односно шири географски простор у ком је концентрисана већина политика, активности и догађаја који битно одређују глобалну безбедност и,

⁴ Научно заснована истраживања међународних односа и њихово уобличавање у теоријски кохерентан систем учињена су активностима Четам хауса (*Chatham House*) чији је инаугурални састанак одржан у јулу 1920. године, на иницијативу британског дипломате Лајонела Куртиса (*Lionel Curtis*). Први научни часопис у сфери међународних односа – *The Journal of International Affairs* објављен је 1922. године у издању Четам хауса. Премда је у том тренутку читав копнени географски простор био познат, овај часопис је тематски био омеђен на простор тада „познатог света“ који је био од значаја за међународне односе тога времена. Видети више у: *Chatham House, Our History*, 2023, <https://www.chathamhouse.org/about-us/our-history>, 14.1.2023.

⁵ О подробној дискусији о редукционистичким и системским теоријама међународних односа и тези о континуитету рата у међународној политици, видети више у: Kenneth N. Waltz, *Theory of International Politics*, McGraw Hill, New York, 1979.

⁶ Локус је вишезначни појам који у свом изворном (латинском *locus*) облику означава место, односно простор. Лексикон страних речи и израза (издање из 1980. године) Милана Вујаклије одређује овај појам као „место или опште место за сваког разумљиво“ у просторном смислу (прим. аут.). Видети више у: Милан Вујаклија, *Лексикон страних речи и израза*, Просвета, Београд, 1980.

последично, заузимају највише место на агенди суперсила у систему међународних односа.

У овом раду аутори указују на постојање историјске закономерности према којој у сваком тренутку историје човечанства постоји *locus* глобалне безбедности. Како је у питању процес који је дуготрајан (те паралелан) у поређењу са историјом човечанства, он није склон честим променама. Тако успостављен локус постаје доминантан предмет проучавања међународних односа, али и средиште спољнополитичких акција, као и објекат безбедносне политике суперсила што је током последњих неколико векова био простор шире Европе. Стога је циљ рада да се, применом кључних одлика на којима је заснован овај концепт, понуди претпоставка према којој је макрорегион северног евроатлантског простора изгубио „ексклузивитет“ средишта глобалне безбедности на уштрб новог конструкта-региона – Индо-Пацифика.⁷

Потоњи је у последњих неколико година промовисан у политикама, активностима и стратешким актима САД и осталих значајних регионалних сила, али и кроз очитовање неколико примера значајног нарушавања безбедности, и последично постао *локус* глобалне безбедности.

Анализирајући географску заснованост светске историје, Хегел је установио да су географске јединице – висоравни, долине и земље у непосредном додиру с морем – заправо три макрорегије које су способне да „производе“ светску историју у различитом капацитету, те да постану део њеног средишта.⁸ У *Филозофији историје* Хегел је на индиректан начин извршио својеврсну промоцију идеје о локусу глобалне безбедности на примеру САД у периоду Грађанског рата који се одвијао на простору ове државе током 19. века. Он је веровао да су САД „...земља будућности у којој се у временима која леже пред нама...има очитовати светско-повесна важност“.⁹ Слично томе, Хегел је као средиште *Старог света* уврстио Средоземно море јер „...без њега се не би могла предочити светска историја, она би без њега била оно што би био стари Рим или Атина без форума, где се све састајало“. Хегелове дистинкције на оријентални, грчки, римски и германски свет, кроз праћење историјског континуума усмерене су на ратове и на друштвене појаве које карактеришу сваку од ових епоха у развоју светске историје.¹⁰ У том

⁷ О аргументима о Индо-Пацифику као „конструкт-региону“, видети више у делу чланка „Нови конструкт-регион и шта са простором који је (пре)остао?“.

⁸ Georg Vilhelm Fridrih Hegel, *Filozofija povijesti*, Štamparski завод „Ognjen Prica“, Zagreb, 1951, 92.

⁹ Ibid., 93.

¹⁰ У Хегеловом схватању светске историје, Стари свет обухвата историјски континуум који се одвијао пре открића Америке и Аустралије. Georg Vilhelm Fridrih Hegel, „Filozofija povijesti“, op. cit., 93.

смислу могло би се рећи да је његова теза о географској заснованости светске историје значајна подршка идеји о локусу глобалне безбедности посматране из угла историјске рефлексije.

Додатак Хегеловој тези о историјској рефлексiji локуса безбедности представља дело Карла Хаусхофера (*Karl Ernst Haushofer*) из 1920. *Геополитика Тихог океана – студије о односу између географије и историје* (нем. *Geopolitik des Pazifischen Ozeans*). Њиме Хаусхофер додаје геополитички атрибут простору Пацифика тврдећи да је овај регион од значаја за државе које имају аспирације да се промовишу као респектабилне силе. Хаусхофер је на изразито темељан начин анализирао географске одлике овог дела света попут транспортних рута, мореуза, земљоуза, могућности приобалне навигације, војне стратегије и начина на који Европљани могу да продру у политичком и економском смислу у овај макрорегион.¹¹ Иако је у једној од својих каснијих публикација користио и термин „индопацифички простор“ (нем. *Indopazifischen Raum*), чиме га је сврстао у срж тадашње предратне немачке политике према овом делу света, Хаусхофер је у *Геополитици Тихог океана* установио историјску димензију овог простора.¹² Његова анализа је била усредсређена на историографску вертикалу аутохтоних народа који су насељавали овај простор, на њихове обичаје и веровања, на социологију простора Пацифика, као и на „еволутивну компоненту људске свести у басену Пацифика“.¹³

И савремена академска публицистика прати трендове историјског развоја географских региона као предуслова и саставног чиниоца безбедности. У студијама безбедности развијен је кохерентан сет алата помоћу којих се може истраживати безбедност, а ниво који одговара аналитичком обухвату предложеног концепта (локуса) јесте регионални приступ глобалној безбедности. Бери Базан (*Barry Buzan*) и Уле Вејвер (*Ole Wæver*) су 2003. године објавили монографију *Региони и силе: структура међународне безбедности* којом су етаблирали теорију регионалних безбедносних комплекса (РБК) и трасирали могућност „секвенцирања“ глобалне безбедности на регионе мањег или већег значаја, успоставивши „историјско наслеђе“ појединих држава као узрок њихове данашње безбедности.¹⁴

¹¹ За детаљну елаборацију Хаусхоферове идеје о Индо-Пацифику и утицају на савремену академску мисао, видети више у: Hansong Li, "The 'Indo-Pacific': Intellectual Origins and International Visions in Global Contexts", *Modern Intellectual History*, vol. 19, no. 3, 2022, 807–833.

¹² Karl Haushofer, *Deutsche kulturpolitik im indopazifischen raum*, Hoffmann und Campe, Hamburg, 1939.

¹³ Ibid., 23.

¹⁴ Видети више у: Barry Buzan & Ole Wæver, *Regions and powers: the structure of international security*, Cambridge University Press, Cambridge, 2003, 20.

Овај чланак започиње пописом географских одлика новоконструисаног региона „Индо-Пацифика“ у условима изазване промене у организацији система међународних односа и приказом стратешког значаја који овај макрорегион има у последњих пет година. У оквиру ове целине, аутори образлажу пет дистинктивних специфичности концепта локуса глобалне безбедности и елаборирају аргументацију о елементима и процесима који воде ка „азијатизацији“ глобалне безбедности. Аутори усредсређују анализу на стратешко-нормативни положај овог региона у спољнополитичким преференцама САД, ЕУ и осталих актера, затим на уздрману динамику војних буџета држава Азије и Океаније, све већем броју инцидената на овом простору, као и реактуелизацију старих и стварање нових војних формата мултилатералног типа – АУКУС (AUKUS) и КВАД (QUAD).

Индо-Пацифик – нови локус глобалне безбедности

Индо-пацифички регион постаје све важнији за глобалну безбедност, јер обухвата неке од светских најдинамичнијих и брзорастућих економија, као и неке од његових најважнијих стратешких пловних путева. Овај регион, који се протеже од источне обале Африке до западних обала Америке, обухвата државе са укупном популацијом од преко четири милијарде људи, и чини значајан део глобалне трговине, извориште енергетских ресурса, те акумулације војне моћи.¹⁵ Један од главних разлога за све већу важност Индо-Пацифика је његов економски значај. Регион укључује неке од најбрже растућих економија на свету, попут Кине, Индије и, често занемарене Индонезије, као и кључне поморске трговачке руте које повезују Пацифик и Индијски океан. Индо-Пацифик је такође велики произвођач и потрошач енергије, укључујући нафту и природни гас, што га чини кључним за глобалну енергетску безбедност.¹⁶

Други важан фактор је стратешки значај индо-пацифичког региона, посебно његових пловних путева. Јужно кинеско море и Индијски океан су две најпрометније поморске трасе на свету које повезују главне економске центре лоциране у Азији, Африци и Америци. Контрола ових пловних путева је кључна за глобални ток трговине, енергетских ресурса и војне моћи, и стога је главни фокус конкуренције међу великим силама, укључујући Кину, Сједињене Државе и Индију. Поред тога, индо-пацифички регион обилује државама са респектабилном војном силом, укључујући Кину, Индију и САД, као и низ мањих држава са модерном

¹⁶ White House, *Fact Sheet on Indo-Pacific Economic Framework for Prosperity*, <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/statements-releases/2022/05/23/fact-sheet-in-asia-president-biden-and-a-dozen-indo-pacific-partners-launch-the-indo-pacific-economic-framework-for-prosperity>, 1.2.2023.

војском и растућим одбрамбеним капацитетима, од којих су поједине склоне примени спољнополитичких стратегија „врдања“ (енг. *hedging*).¹⁷ Ова концентрација војне моћи чини регион потенцијалном жаришном тачком за оружане сукобе, као и важним фокусом војне конкуренције и одвраћања. Индо-пацифички регион је такође од великог политичког значаја, јер његова величина и број држава које се налазе у овом простору одликују све сложенија политичка и безбедносна превирања, што се нарочито испољава на примеру тензија на релацији између две Кореје, односом званичног Пекинга и Тајвана, или ситуацији у Мјанмару. Решавање ових изазова имаће значајне импликације на глобалну стабилност и безбедност и захтеваће сарадњу и координацију између главних сила и регионалних актера. Да би одговориле на ове изазове, многе земље и међународне организације почеле су да усмеравају своју пажњу на индо-пацифички регион. Сједињене Државе су, на пример, артикулисале нову стратешку визију региона, познату као „Стратегија за Индо-Пацифик“ (о томе у наставку текста), која настоји да у подручју овог региона ојача партнерства, промовише економски раст и стабилност и одржи слободан и отворен приступ. Слично, друге земље и међународне организације, као што су Индија, Јапан, Француска и Асоцијација нација југоисточне Азије (АСЕАН), такође су почеле да се фокусирају на Индо-Пацифик, настојећи да изграде снажнија партнерства, унапреде економску и безбедносну сарадњу и промовишу стабилност и просперитет у региону.

Физичко омеђавање простора Индо-пацифичке регије је изузетно комплексно узимајући у обзир мултидисциплинарни карактер дисциплина које га описују.¹⁸ У географском смислу, у питању је подручје које обухвата огроман простор Пацифика и Индијског океана у домену југоисточне Азије, затим Бенгалског залива, држава приобаља источне Азије – Кине, Јапана, Корејског полуострва, а у ширем смислу се простире између источних обала Африке и западне обале САД. Савремена географија наводи Источни Индо-Пацифик и Западни Индо-Пацифик као две регије од значаја за даља географска истраживања.¹⁹ Индо-Пацифик је термин који се доскора није јављао у домену дневне

¹⁷ Услед све већих глобалних напетости, државе југоисточне Азије настоје да диверсификују своју спољну, али и економску политику. Више о стратегији хединга видети подробније у: Pavle Nedić “Hedging strategy as a response to the United States-China rivalry: the case of Southeast Asia”, *The Review of International Affairs*, vol. 73, no. 1185, 2022, 91-112.

¹⁸ У научном домену ова разлика испољава се у научним дисциплинама попут екологије, социологије, геологије, класичне геополитике, географије, чак и биологије.

¹⁹ Више о границама Индо-Пацифика са становишта класичне геополитичке мисли, видети у: Karl Haushofer, *An English Translation and Analysis of Major General Karl Ernst Haushofer's Geopolitics of the Pacific Ocean: Studies on the Relationship Between Geography and History*, Edwin Mellen Press, New York, 2002, Chapter XIX, 239-251.

политике, као ни у научном домену. Популаризован је 2018. године када је америчка војна Пацифичка команда преименована у Команду за Индо-Пацифик и када су САД усвојиле нове смернице за политику према новом конструкт-региону.²⁰ У домену класичне геополитике, термин Индо-Пацифик произвео је Карл Хаусхофер током двадесетих година XX века у оквиру настојања да састави прескрипцију за спољнополитичко и геополитичко позиционирање тадашњег Трећег рајха. У савременој академској публицистици регион је предмет неколико значајних радова који му дају атрибуте новог објекта геополитике азијско-центричног римленда, региона који еволуира у историјској перспективи или региона који је од значаја за савремени контекст међународног поретка.²¹

Мало је аргумената који би поткрепили тврдњу да је током протекла два миленијума било више од једне смене локуса глобалне безбедности. Бројни догађаји и процеси, током последњих неколико година, довели су до „азијатизације“ глобалне безбедности (о чему ће бити речи у следећем делу чланка), због чега аутори овог чланка верују да Индо-Пацифик већ поприма својства новог локуса, а да ће тај статус бити потврђен у деценијама које долазе.

Специфичности локуса глобалне безбедности

Предложени концепт локуса глобалне безбедности садржи пет дистинктивних специфичности. Прва залази у домен неореалистичког третирања структуре система међународних односа и полази од претпоставке да је он устројен тако да се у сваком тренутку на његовом челу налази једна или више доминантних суперсила (у зависности од тренутне структуре система), која не мора нужно да буде географски позиционирана у средишту глобалне безбедности.²² Број полова и врста

²⁰ Током 2012. године термин Индо-Пацифик први пут бива укључен у званичан документ *Аустралија у веку Азије*, који је објавила Влада Аустралије, а три године касније у Стратегији поморске безбедности Индије овај термин се поново јавља и од тада је континуиран сегмент међународнополитичког наратива.

²¹ Gurpreet S. Khurana, "What is the Indo-Pacific? The new geopolitics of the Asia-Centred rim land", in: Axel Berkofsky, Sergio Miracola (eds), *Geopolitics by other means: the Indo-Pacific reality*, ISPI, Rome, 2019, 13–32.

Sanjay Pulipaka & Mohit Musaddi, *In Defence of the 'Indo-Pacific' Concept*, 2021, <https://www.orfonline.org/research/in-defence-of-the-indo-pacific-concept>, n.d. Hansong Li, "The 'Indo-Pacific': Intellectual Origins and International Visions in Global Contexts", *Modern Intellectual History*, vol. 19, no. 3, 2022, 807–833.

²² Међутим, либерално становиште о организацији система међународних односа почива на постојању „либералне“ хегемоније. О критици реалистичке критике либералне хегемоније, видети више у: Vladimir Trapara, "Critique of the critique: why realist opponents of liberal hegemony miss the target?", *The Review of International Affairs*, vol. 73, no. 2, 2022, 5–25.

поларности нису од суштинског значаја за географски распоред локуса глобалне безбедности, али аутори овог чланка верују да нагла промена броја полова може последично довести до измештања локуса глобалне безбедности.²³ На дуготрајне циклусе у људској историји и смену хегемона (и тиме могућно локуса) указао је у својој студији Џорџ Моделски (*George Modelski*). Две кључне варијабле његовог модела конкуренције између изазивача и тренутног хегемона система су концентрација моћи и период протока времена изражен у годинама. Моделски верује да свака суперсила расте и (про)пада у циклусима између 75–100 година, а сваки циклус се састоји од четири фазе – рат глобалних размера, раст доминантне силе, делегитимизација статуса светског лидера и опадање моћи светског лидера.²⁴ Промене у структури система међународних односа стога би требало да буду први конститутивни чинилац анализе локуса глобалне безбедности. Друга одлика допуњује идеју локуса потребом за прецизнијим дефинисањем синтагме глобалне безбедности. Како је локус тачка, процес или димензија која је жаришна и од које зависи глобална стабилност, глобална (међународна) безбедност би требало да буде све оно што доприноси да се локус (не) дешава. Ако бисмо прихватили минималистичко одређење безбедности као „одсуство претњи“, онда би глобална безбедност означавала стање у ком је већина субјеката међународних односа у међусобном миру и које је карактерисано одсуством претњи по нарушавање таквог поретка. Међутим, предмет овог чланка не улази у домен дефинисања глобалне безбедности. Идеја је да се прикаже значај његовог укључивања у анализирање локуса, како би се побољшао сазнајни капацитет ове идеје.

²³ Мортон Каплан (*Morton Kaplan*) је понудио шест модела могуће организације система међународних односа, питање које је доспело у жижу научне заједнице још у раној фази Хладног рата. Три модела су најзначајнија са становишта аналитичке равни локуса глобалне безбедности. У првом Каплановом моделу организације међународног система наглашена је равнотежа снага. Овај модел идентификује неколико исхода понашања државе у систему, укључујући преговоре као принцип решавања спорова, противљење било којој коалицији или актеру који тражи доминацију у систему и мирно решавање спорова. Даље, Каплан уводи концепт „лабаве биполарности“, који подразумева присуство два централна пола на челу са најмоћнијим актерима у систему, као и једног актера на глобалном нивоу (попут система Уједињених нација) који „посредује“ између два блока. Овај модел такође истиче потенцијал за повећање моћи једног блока над другим, давање приоритета циљевима сопственог блока у односу на универзалне циљеве и појаву „медијаторских“ актера. Поред тога, Каплан примећује да супарнички блокови у овом моделу имају тенденцију да се упуштају у сукобе нижег интензитета од међублоковских ратова. На крају, Капланов трећи модел јесте „тврда биполарност“, која се разликује од лабаве биполарности по томе што постоји мањи број актера и оба блока су хијерархијски организована. О стабилности модела система међународних односа и могућим типологијама његове организације, видети више у: Morton Kaplan, *System and process in international politics*, ECPR Press, London, 2005.

²⁴ George Modelski, *Long Cycles in World Politics*, Macmillan Press, London, 1987.

Трећа одлика локуса безбедности је географска искључивост. Средишња тачка глобалне безбедности је увек јединствена и као таква представља центар цикличног тока светске историје и дихотомије нарушавања-стварања безбедности.²⁵ Отуда локус никада не може да буде полицентричан у географском домену, јер се увек налази на позицији центра у дихотомији центар-периферија. Овде је наравно важно имати у виду изузетну сложеност глобалне безбедности и, с тим у вези, потребно је ублажити критеријум ексклузивитета јер су могућа мала одступања и паралелни безбедносни процеси који нису увек усмерени ка локусу, али који својим интензитетом не ометају његово постојање.

Током периода Антике, приобаље Средоземног мора представљало је, уз мање изузетке, несумњив локус безбедности тада познатог света – подручје на коме су се сударали војни интереси Римског царства, простора Мале Азије, Египта, као и држава-градова античке Грчке.²⁶ Европа, нарочито континентална, остала је да егзистира као локус глобалне безбедности и током већег дела средњег и новог века. Португал је током већине 16. века био глобални хегемон, када је, према становишту појединих аутора тај трон на кратко преузела Холандија.²⁷ Крај Тридесетогодишњег рата у Европи донео је усвајање сета Вестфалских мировних споразума, који су по први пут успоставили модерне државенације као субјекте међународних односа који трају до данас. Први кохерентан модел система међународних односа могуће је пратити од Бечког конгреса 1815. године. У равнотежи снага – „Концерту европских сила“, која је трајала између овог Конгреса и Кримског рата, није постојала доминантна сила у Европи, премда Колин Флинт (*Colin Flint*) верује да је Велика Британија имала својеврсну хегемонију, узимајући у обзир да је европска равнотежа снага доминантно била усмерена ка континенталној Европи.²⁸ Несумњиво је да је у другој половини 19. века, и с почетка 20. века, Велика Британија у време империје, до Првог светског рата, играла хегемонску улогу у међународном систему, након чега су током већине 20. века САД имале тај статус.²⁹

²⁵ У *Филозофији историје* Хегел говори о светској историји као поступности развоја принципа. Ток светске историје се одвија тако да она „садржи напредовање ка бољем, савршенијем“ што је означио *нагоном перфектибилитета*. Пратећи Хегелов аргумент о константном „самопобољшавању духа“ и тока светске историје, у ширем историјском континууму промена средишта глобалне безбедности с једног на други локус представљала би својеврсну примену нагона перфектибилитета у пракси светске политике. Видети више у: Georg Vilhelm Fridrih Hegel, „*Filozofija povijesti*“, *op. cit.*, 64.

²⁶ *Ibid.*, 93.

²⁷ Colin Flint, *Introduction to Geopolitics (3rd ed.)*, Routledge, London, 2016, 221.

²⁸ *Ibid.*

²⁹ *Ibid.*

Са становишта научне епистемологије, вероватно најзначајнија одлика локуса глобалне безбедности је његова вишедимензионалност. До сада се током последња два миленијума променило свега два локуса глобалне безбедности и оба су била усмерена на географски домен, прецизније на део територије или акваторије неког макрорегиона. Развој нових техничких достигнућа омогућио је „пренос“ безбедности у виртуелни свет, због чега не треба да се занемари могућност да локус глобалне безбедности у будућности постане онлајн виртуелна мрежа. Осим тога, и потенцијални ратови за превласт у космичкој технологији могу изместити локус глобалне безбедности изван сфере Земље. Једну од сличних идеја о „простору глобалне безбедности“ нуди Фиона Адамсон (*Fiona Adamson*). Њена аргументација о социо-просторном измештању безбедности из подручја држава и региона ка новим ентитетима попут градова, сајбер простора или глобалног друштва, подржана је тврдњама о објективизацији безбедносних пракси и умањења методске ригидности на којој се инсистира у савременој академској заједници.³⁰ Коначно, средишна тачка глобалне безбедности најчешће није увек уско одређена, напротив, углавном је то веома широк географски простор који кореспондира јединицама које су теоретичари у оквиру студија безбедности означили синтагмом „регионални безбедносни комплекс“. Према једној од најцитиранијих студија у овој области, у савременом систему међународних односа постоји неколико регионалних безбедносних комплекса (РБК). Прва група РБК обухвата географски простор Азије, а двојица аутора врше дистинкцију на РБК јужне Азије, затим на РБК северноисточне и југоисточне Азије (као јединствен РБК) током пероиода Хладног рата, и (тада) растући РБК источне Азије. Последња група регионалних комплекса безбедности у класификацији двојице аутора заузима географско подручје европског континента. Према њиховом одређењу, у Европи постоје РБК ЕУ, односно Европске уније и њеног ближег окружења, затим пост-совјетски простор и као трећи РБК – простор Балкана и Турске.³¹ Локус глобалне безбедности функционално, а ни географски, не кореспондира подручју РБК. У теорији о РБК, Бузан и Вејвер их карактеришу као самосталне географске целине, са сопственом безбедносном динамиком која је најчешће аутаркична.³² Тиме је занемарен утицај који суперсиле остварују на подручје РБК, што је у случају локуса од кључне важности. Суперсила најчешће не припада локусу глобалне безбедности у географском смислу, али подручје локуса је увек средиште

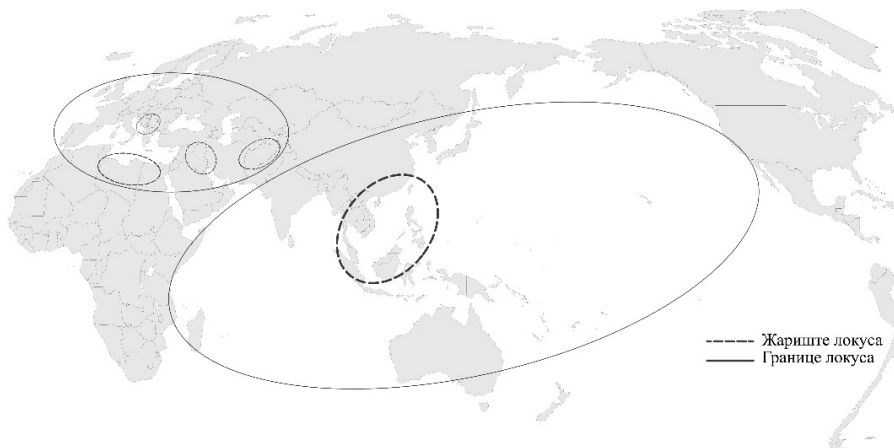
³⁰ Fiona B. Adamson, "Spaces of global security: Beyond methodological nationalism", *Journal of Global Security Studies*, vol. 1, no. 1, 2016, 19–35.

³¹ Видети више у: Barry Buzan & Ole Wæver, *Regions and powers: the structure of international security*, Cambridge University Press, Cambridge, 2003.

³² Ibid.

супротстављених интереса доминантних суперсила и њихових изазивача у систему међународних односа.

Илустрација 1: Макроевропски и Индо-пацифички локуси глобалне безбедности са жариштима

Извор: Аутори

Илустрација 1 пружа поједностављен графички увид у позицију и структуру евроатлантског и индо-пацифичког локуса глобалне безбедности. Европски локус се састојао од четири жаришта локуса – региона Балкана, дела северне Африке, Авганистана и Блиског истока (Залива). У најмање конзервативном смислу може се рећи да је шира Европа словила за локус глобалне безбедности током већег периода савремене историје човечанства. Жариште локуса Индо-Пацифика протеже се од Тајвана на крајњем северу, преко бројних архипелага који су предмет спорења у подручју Јужног кинеског мора – Парацелских острва, око којих се споре званични Пекинг, Тајван и Вијетнам, затим архипелага Спратли на која, осим три поменута актера, територијалне претензије полажу и Малезија, Филипини, па чак и Брунеј, све до јужног дела на ком се налазе важна транзитна неуралгична подручја од којих је назначајнији Малајски мореуз.

Догађаји и процеси који воде „азијатизацији“ глобалне безбедности

У наставку ће бити приказани аргументи који подржавају тезу о „азијатизацији регионалне безбедносне архитектуре“, коју је у новембру 2022. изнео немачки политиколог Феликс Хајдук (*Felix Heiduk*). Он тврди

да је дошло до својеврсног конструисања региона „Индо-Пацифика“, а да је конструкт настао као последица растућег америчко-кинеског ривалитета у међународним односима. *Pax Americana* је у последњем периоду еволуирала у *Pax Sinica*, а регионална безбедносна архитектура Азије организована је у систем „чворова и спојева“ које су креирале САД бројним савезништвима. Хајдук верује да је тако азијатизована безбедност изразито антагонистичка према Кини, што додатно потврђује неуралгични значај овог региона у будућности.³³

Теза о азијатизацији глобалне безбедности подржана је бројним аргументима. Најочитији су интензивирање стратегијско-нормативног регулисања присуства САД, ЕУ и других актера у новоконструисаном региону, тренд раста војних буџета држава у овом региону, поједине конкретне спољнополитичке акције које доприносе интензивирању напетости у кључним тачкама овог подручја, стратешко ривалство између Кине и САД, све већи број безбедносних инцидената у последњих неколико година, тензије у вези са статусом Тајвана, као и мултилатерално војно сврставање у нове формате безбедносних иницијатива.

Посета Њута Гингрича (*Newt Gingrich*), тадашњег председавајућег Представничког дома САД, Тајвану у априлу 1997. године, није изазвала међународне реакције у нивоу у ком се то догодило када је Ненси Пелоси (*Nancy Pelosi*) то исто учинила 25 година касније, током своје азијске политичке турнеје. Иако су обе посете биле праћене осудама Пекинга и перманентним тензијама, Кина је заузела драстично асертивнији став у случају посете Пелосијеве, имајући у виду да је борбена готовост Народноослободилачке армије Кине била подигнута на висок ниво, а борбени ваздухоплови су надлетали околинду острва непосредно пре и током посете. Иако је председник САД, Џозеф Бајден (*Joseph Biden*), раније током 2022. такође у оквиру азијске турнеје посетио Јапан и Јужну Кореју, у смислу промоције Индо-Пацифика и означавања овог простора од значаја за глобалну безбедност, ипак је значајнија била посета Пелоси Тајвану. Ако је Бајденова посета означила јачање политичке компоненте сарадње САД са партнерима у овом региону – Индијом, Аустралијом и Јапаном, посета Ненси Пелоси Тајвану била је несумњиво израз настојања САД да прогласи простор Индо-Пацифика безбедносним локусом у наредном периоду. Билатерални сусрети највиших представника власти САД са државама овог простора прате циљеве прокламоване стратешким актима усвојеним током претходних неколико година. Стратегијско-нормативно уобличавање безбедносних и спољнополитичких интереса САД и ЕУ за Индо-Пацифик учињено је у последњих пет година, а ту иницијативу прате и државе савезнице

³³ Felix Heiduk, "Security in the Indo-Pacific: The Asianisation of the regional security architecture", SWP Berlin, *Briefing Paper*, 2022, 34.

глобалног Запада, које су део овог географског подручја – Аустралија, Индија, Јапан и Јужна Кореја. Због значаја који ће ови акти последично имати на измештање локуса глобалне безбедности на Индо-Пацифик и његове промоције у процесу „азијатизације безбедности“, у наставку ће бити приказани основни постулати поменутих стратегија.

САД су први пут 2018. а потом 2022. на кохерентан начин устројиле јединствену политику према региону Индо-Пацифика.³⁴ За време администрације Доналда Трампа усвојен је тајни Стратешки оквир САД за Индо-Пацифик (2018) који је почетком 2021. године отворен за јавност „зарад доказивања Американцима и свету колико су САД посвећене региону Индо-Пацифика“.³⁵ Овај оквир предвиђао је четири витална интереса САД у региону Индо-Пацифика – одбрану отаџбине (САД) и америчких држављана у овом делу света, затим очување економског, дипломатског и војног приступа Индо-Пацифику, повећање кредибилитета савезништава САД са појединим државама овог региона, као и очување примарне улоге САД зарад заштите темељних вредности САД.³⁶

Први целовит акт усвојен је у фебруару 2022. када је Бела кућа објавила *Стратегију САД за Индо-Пацифик*.³⁷ Овај документ представља својеврсни амерички завет региону Индо-Пацифика јер наводи да су САД Индо-пацифичка сила и да ће „утицај овог региона расти у будућности као што ће то бити случај са његовим значајем и за САД“.³⁸ Главни циљеви америчке индо-пацифичке стратегије могу се сврстати у три групе – безбедносна питања, економски модел раста и добро управљање.³⁹ У најзначајнијем – домену безбедности – Индо-пацифичка

³⁴ Термин је први пут у једном од својих говора поменула тадашња државна секретарка САД, Хилари Клинтон, током 2011. године када је представљала политику САД за Азију.

Досадашњи покушаји остали су на нивоу парцијалних аката попут Стратешког приступа САД Народној Републици Кини из 2020. године, затим Стратешког оквира за сузбијање кинеске економске агресије из 2018. године и Плана кампање САД за сузбијање злонамерног утицаја Кине у међународним организацијама.

³⁵ Robert O'Brien, *A Free and Open Indo-Pacific*, <https://www.whitehouse.gov/wp-content/uploads/2021/01/O'Brien-Expanded-Statement.pdf>, 1.4.2022.

³⁶ "US Strategic Framework for the Indo-Pacific", White House, 2018.

³⁷ И неколико претходних америчких администрација је разумело растући значај Азије и блиско сарађивале са Народном Републиком Кином (само за време Џорџа Буша), Јапаном и Индијом. Обамина администрација је значајно убрзала америчко давање приоритета Азији, улажући нове дипломатске, економске и војне ресурсе, а администрација Доналда Трампа је по први пут препознала Индо-Пацифик као светски центар гравитације и стратешки објекат спољнополитичке агенде САД.

³⁸ "Indopacific Strategy of the United States of America", White House, February 2022.

³⁹ У економском домену Индо-пацифичка стратегија САД настоји да промовише економски раст и просперитет у региону промовисањем трговине и инвестиција,

стратегија даје приоритет одржавању стабилности у региону кроз јачање партнерстава и савеза, промовисање транспарентности и одвраћање од агресивног понашања. Циљеви су, додатно, усмерени на јачање способности индо-пацифичких земаља да бране себе и своје интересе, укључујући способност одржавања слободног и отвореног поморског домена.⁴⁰ Остваривање зацртаних циљева биће могуће кроз свеобухватни институционални приступ који користи ресурсе и способности различитих владиних агенција САД, укључујући Секретаријат одбране, Стејт департмент и Секретаријат за трговину, као и блиском сарадњом са партнерима и савезницима, укључујући Јапан, Аустралију, Индију и Јужну Кореју, између осталих. Реагујући на доношење Стратегије, тадашњи министар спољних послова Кине, Ванг Ји (*Wang Yi*), означио ју је као „унапред пропалу“, замерајући Америци брисање претходног оквира регионалне сарадње у оквирима Азијско-пацифичког региона, који је, према тврдњама Ванга, био регион мира до уплива Сједињених Држава.⁴¹ Према његовим речима САД желе да створе разне врсте малих клика држава окупљајући их под заставом „слободе и отворености“, а Стратегија из 2022. има за циљ да „обузда Кину и покушаје да азијско-пацифичке земље постану ‘пијуни’ америчке хегемоније”.⁴²

Свега неколико месеци раније, у априлу 2021. Европска унија је усвојила сопствену визију за овај регион – *Стратегију ЕУ за сарадњу у региону Индо-Пацифика*, којом су зацртана основна начела политичког блока у средњорочној будућности.⁴³ Европска комисија је тиме подигла на супранационални ниво оно што су њене три државе чланице –

јачањем регионалне економске интеграције и суочавањем са економским изазовима које постављају државни и недржавни актери. Стратегија такође има за циљ да осигура да економски раст у индо-пацифичком региону буде одржив и да подржава инклузиван и правичан развој. На идејно-политичкој равни, стратегија САД настоји да промовише добро управљање и владавину закона у индо-пацифичком региону. Ово, према тексту Стратегије, укључује јачање демократских институција, промовисање људских права и подршку развоју јаким и ефикасним регионалних институција. Стратегија, такође, има за циљ да подстакне сарадњу и сарадњу међу индо-пацифичким нацијама о регионалним и глобалним питањима. Коначно, Стратегија се заснива на посвећености подршци суверенитету, независности и територијалном интегритету индо-пацифичких држава и наглашава важност одржавања међународног поретка заснованог на правилима и промовисања поштовања међународног права, укључујући Конвенцију Уједињених нација о праву мора.

⁴⁰ “Indopacific Strategy of the United States of America”, op. cit., 5.

⁴¹ Yi Wang, *The U.S. Indo-Pacific Strategy is Bound to Be a Failed Strategy*, https://www.fmprc.gov.cn/eng/zxxx_662805/202205/t20220523_10691136.html, 22.5.2022.

⁴² Ibid.

⁴³ “Joint Communication to the European Parliament and the Council – The EU Strategy for Cooperation in the Indo-Pacific”, European Commission, 16 September 2021.

Немачка, Француска и Холандија, већ учиниле доносећи појединачне националне стратегије за Индо-пацифик.

Стратегија наводи да је геополитичка динамика у Индо-Пацифику довела до интензивне конкуренције, укључујући тензије око спорних територија и поморских зона као и до значајног војног јачања, укључујући и Кину, при чему се удео Индо-Пацифика у глобалној војној потрошњи повећао са 20% укупне светске потрошње у 2009. на 28% у 2019.⁴⁴ Такво повећање тензија у регионалним жариштима, као што су Јужно и Источно кинеско море и Тајвански мореуз, могу имати директан утицај на европску безбедност и просперитет, што је основ за интензивније укључивање ЕУ у овај део света.⁴⁵ Индијски океан се у овом документу нарочито види као значајан део макрорегиона јер „представља пролаз Европе ка Индо-Пацифику”, а поред тога Стратегија наводи и седам приоритетних области у оквиру којих ће ЕУ усмерити свој ангажман у будућности – одржив и инклузиван просперитет, зелена транзиција, управљање океаном, дигитално управљање и партнерства, повезивање (енг. *Connectivity*), безбедност и одбрана и људска безбедност.⁴⁶ ЕУ ће, према наводима циљева у домену безбедности и одбране, проценити могућност успостављања поморских подручја од интереса у Индо-Пацифику (енг. *Maritime Areas of Interest in the Indo-Pacific*) и ангажовати се са партнерима у региону. Додатно, Унија ће наставити да спроводи свој Програм за промоцију регионалне поморске безбедности за партнере западног Индијског океана, а такође ће настојати да прошири свој пројекат изградње капацитета за критичне поморске руте у Индијском океану (*CRIMARIO*) на јужни Пацифик и повећа синергију са партнерима.⁴⁷ Коначно, ЕУ ће настојати да игра снажнију улогу у безбедносној архитектури АСЕАН-а и учествује у структурама Састанка министара одбране плус (*ADMM+*) и Самиту Источне Азије.⁴⁸

Усвајање Стратегије је код дела европских академских кругова изазвао дебату око питања да ли Европа (Европска унија) треба стратешки да прати оно што су САД зацртале као уни-глобални циљ?⁴⁹

⁴⁴ Ibid., 2.

⁴⁵ Ibid.

⁴⁶ Ibid., 5.

⁴⁷ Ibid., 13.

⁴⁸ Ibid., 14.

⁴⁹ Немачки аутор Фелкис Хајдук наводи да пред Европљанима стоје три сценарија када је реч о промени геополитичког усмерења Уније. Први је очување тзв. еквидистанце односно одлуке да се уздржи од активног спољнополитичког заговарања које долази из САД и да задржи постојећу политику према „Азијско-пацифичком” региону. Друга могућа опција, која је на располагању Европској унији, јесте сврставање са САД и „интернализовање” новог локуса безбедности (прим. аут. Хајдук не користи овај

Иницијални исходи академске дискусије указују да би Европска унија требало да ојача свој стратешки фокус, присуство и деловање у Индо-Пацифику, с циљем да допринесе стабилности, безбедности, просперитету и одрживом развоју региона, заснованом на промоцији демократије, владавине права, људска права и међународно праву.

Осим САД и ЕУ, и поједине државе овог дела света су до почетка 2023. године развиле сопствене стратегије којим су овај макрорегион означиле „Индо-Пацификом“. У питању су Индија, Аустралија и Јапан. Према стратешком акту Владе Аустралије, под називом *Аустралија у веку Азије*, вођен економским успоном Азије, Индијски океан превазилази Атлантски и Тихи океан као најпрометнији и стратешки најзначајнији трговински коридор на свету, због чега ће регионална сарадња у циљу обезбеђивања безбедности ових виталних трговинских путева постати важнија у наредним деценијама.⁵⁰ Чак и Индија „полаже право“ на овај регион означавајући га „проширеним суседством“. Емилијан Кавалски (*Emilian Kavalski*) наводи да је интерес Индије тежња за остваривањем националног интереса изван подручја јужне Азије као средишњим делом глобалне политике Индије. Додатно, постоји и пратећа намера да се обузда кинески досег у ономе што Њу Делхи доживљава као сопствени стратешки простор за ширење.⁵¹

Поједине квалитативне анализе перцепције Пентагона, у односу на Кину као главног изазивача хегемонији САД у региону Индо-Пацифика, уместо стратешког усмерен је на бројна одбрамбена питања која су високо профилисана, као и на унутрашње кинеске политичке преокрете око Тајвана и Хонг Конга.⁵² Када се упореде компјутерски аутоматизоване и ручно завршене анализе, анализа показује да су се институционални

термин), а то је да у својим политикама установи „Индо-Пацифик“ као регион од виталног интереса за двадесетседмочлани блок. Трећа могућа опција, која је пред Европљанима, обухватила би аутономност у одређивању новог региона. Према становишту Феликса Хајдука, ЕУ би могла да прихвати „Индо-Пацифик“, али би таква апстракција морала да буде заснована „на европским нормама и вредностима и позивајући се на идеје и приступе већ развијена на европском нивоу“. Овај аутор верује да је чак и важније од избора једног од три приступа – формулисање јасно дефинисаних економских, безбедносних и нормативних интереса Европљана у региону, што ће последично довести да Европа може деловати кредибилно у региону, а нарочито у односу на Кину. Видети више у: Felix Heiduk & Gudrun Wacker, “From Asia-Pacific to Indo-Pacific: significance, implementation and challenges”, *Briefing Paper*, 2020, 1–47.

⁵⁰ “Australia in the Asian Century”, Australian Government, October 2012.

⁵¹ О стратегији Индије за нови локус глобалне безбедности, подробније видети у: Emilian R. Kavalski, “India’s Indo-Pacific Gambit: An Awkward Power Striving for Status”, *Teoria Polityki*, vol. 6, no. 1, 2022, 193–214.

⁵² Nenad Stekić, “Are the Hawks Watching Closely? Reports on China’s Military Power for the US Congress, 2001–2021”, *The Review of International Affairs*, vol. 73, no. 3, 2022, 33–60.

погледи Пентагона померили са стратешких и политичких на безбедносна и војна питања, као и на унутрашњополитичка питања. Стога није изненађујуће да се спољнополитички програм САД према Кини недавно усредсредило на осујећивање кинеске глобалне војне доминације.⁵³

Још један од показатеља војног и безбедносног значаја овог региона је драматично повећање војних буџета држава Индо-Пацифика. Иако СИПРИ наводи да су глобална издвајања за одбрану превазишла два милиона америчких долара први пут у историји човечанства, највише је приметан раст војних буџета у региону Азије и Океаније.⁵⁴ Током 2021. године војни буџет Индије износио је око 76,6 милијарди америчких долара, чиме је ова држава заузела треће место у свету. Према наводима Стокхолмског института за проучавање мира – СИПРИ, ово је за 0,9% више у односу на 2020. и за 33% у односу на 2012. годину, а скоро две трећине буџета за 2021. годину било је намењено за набавку оружја домаће производње.⁵⁵ Након почетног одобрења буџета за 2021, јапанска влада је додала седам милијарди долара војној потрошњи. Као резултат тога, потрошња је порасла за 7,3 процента – на 54,1 милијарду долара у 2021. години, што је највећи годишњи пораст од 1972. Аустралијска војна потрошња је такође порасла 2021. године за 4% и достигла 31,8 милијарди долара.⁵⁶

Конечно, безбедносни инциденти који се дешавају у последње време на овом простору указују на могућ развој неуралгичности и нестабилности овог подручја од кога ће зависити глобална безбедност. На поменутом простору, током последње три године, догодило се преко 175.000 инцидената (насилних протеста, уличних борби, демонстрација против тренутних власти појединих држава Индо-Пацифика, као и насиља против цивила).⁵⁷ Пратећи фреквенцу појединачних безбедносних инцидената, али и све већи глобални значај овог региона, САД су иницирале неколико мултилатералних формата од којих су најзначајнији КВАД и АУКУС. Квадрилатерални безбедносни дијалог је стратешки савез који се састоји од Аустралије, Индије, Јапана и Сједињених Држава. Оживљен је 2017. године с циљем промовисања слободног, отвореног и инклузивног индо-пацифичког региона. Значај

⁵³ Ibid.

⁵⁴ Stockholm Institute of Peace Research, *SIPRI Military Expenditure Database*, <https://milex.sipri.org/sipri>, 18.12.2022.

⁵⁵ Ibid.

⁵⁶ Ibid.

⁵⁷ Clionadh Raleigh, Andrew Linke, Håvard Hegre & Joakim Karlsen, "Introducing ACLED-Armed Conflict Location and Event Data", *Journal of Peace Research*, vol. 47, no. 5, 2010, 651-660. (Извезени подаци за период 1. јануар 2020 – 1. јануар 2023. године).

овог формата лежи у његовом потенцијалу да послужи као противтежа растућој политичко-војној моћи Кине у региону. АУКУС (Аустралија, Сједињене Државе и Уједињено Краљевство) такође има важну улогу у безбедносном окружењу Индо-Пацифика. АУКУС је фокусиран на унапређење сарадње у области поморске безбедности у Индо-Пацифику, укључујући заједничке вежбе обуке, размену информација и изградњу капацитета. Иницијатива има за циљ да повећа присуство и способност Квад земаља у Индо-Пацифику и да одврати било које дестабилизујуће акције било које земље, укључујући Кину. Са становишта глобалног Запада, Кина наставља да оспорава постојећи регионални поредак, због чега би ова два мултилатерална формата сарадње могла играти кључну улогу у одржавању мира и безбедности у региону.

Нови конструкт-регион и шта са простором који је (пре)остао?

Овај чланак је представио специфичности померања средишта глобалне безбедности ка простору Индо-Пацифика. Аутори су пружили аргументе који иду у прилог тектонским променама у систему међународних односа и усмерености глобалних сила на широк простор Индо-Пацифика. Анализирајући стратешке матрице САД и ЕУ, затим догађаја који су нарушавали безбедност овог региона у протеклих пет година, промене у војним буџетима, као и мултилатерално војно сврставање (кроз КВАД и АУКУС), аутори су установили да постоје снажне индиције да ће овај регион у деценијама које долазе, постати стециште – *locus* глобалне безбедности. Индо-пацифички регион постаје све важнији за глобалну безбедност због свог економског значаја, стратешког значаја, војне моћи, али и све веће политичке сложености. Као такав, вероватно ће наставити да буде главни фокус конкуренције и сарадње између великих сила и регионалних актера, и играће кључну улогу у обликовању будућности међународних односа.

Анализирајући природу светске историје, Хегел ју је атрибутирао као „приказ духа који стиче знање о ономе што је он по себи“. Дух је оно што води народе и свет, и што последично доводи до промена у светским догађајима, а према његовом схватању светска историја почиње и завршава Азијом као глобалним истоком. Аутори су показали да промену средишта глобалне безбедности у историјској (чак и историографској) перспективи, чини делегитимизовање хегемоније САД које води ка новој форми организације система међународних односа на примеру модела Џорџа Моделског. Неспорно је да је локус глобалне безбедности историјски постојан део студија међународних односа. Једина дилема која се јавља јесте до које мере је тај локус био консензуално прихваћен и третиран као такав у академском дискурсу. Додатно, јавља се и питање о импликацијама за научноистраживачку

агенду уколико се средиште светске политике фокусира на нови конструкт-регион.

Чињеница да је поменути локус глобалне безбедности померен на други географски макрорегион, не умањује значај проучавања европског безбедносног регионалног комплекса. Напротив, уколико тенденција академских проучавања Индо-Пацифика буде таква да доведе до својеврсног монопола истраживачке замисли ка овом простору, може се очекивати да ће истраживачи међународних односа настојати да редефинишу истраживачке приступе простору европског локуса. То ће се, могућно, одвијати на два начина. Први јесте наставак тренутне квалитативне истраживачке традиције, уз дескрипцију постојећег стања и експликацију варијабли које нарушавају нивое безбедности Европе, северноатлантског простора, САД, али и источног дела Старог континента. Аутори ће репликовати постојеће методске матрице и са мањим интензитетом анализирати овај простор. Други могући истраживачки приступ користиће релативно нове, продубљене теоријске поставке у објашњењу онога што се дешава у систему међународних односа. У овом сценарију, истраживања која су примењива на евроатлантски простор биће реплика новостечених алата за експликацију и предикцију трендова у међународним односима и безбедносним питањима која ће се испољавати у будућности на подручју Индо-Пацифика.

Још један правац даљих истраживања, које теза о локусу глобалне безбедности отвара, односиће се на улоге, стратешке изборе и спољнополитичко понашање држава које географски припадају (новом) локусу или неком од жаришта локуса. Испитивање оријентација држава које су постале део новог локуса ће, стога, бити од изузетне важности зарад разумевања регионалне динамике нових жаришта у региону Индо-Пацифика.

Литература

- “Australia in the Asian Century”, Australian Government, October 2012.
- Adamson, B. Fiona, “Spaces of global security: Beyond methodological nationalism”, *Journal of Global Security Studies*, vol. 1, no. 1, 2016, 19–35.
- Buzan, Barry & Wæver, Ole, *Regions and powers: the structure of international security*, Cambridge University Press, Cambridge, 2003, 570.
- Вујаклија, Милан, *Лексикон страних речи и израза*, Просвета, Београд, 1980, 1052.
- “Indopacific Strategy of the United States of America”, White House, February 2022.

- “Joint Communication to the European Parliament and the Council – The EU Strategy for Cooperation in the Indo-Pacific”, European Commission, 16 September 2021.
- Kaplan, Morton, *System and process in international politics*, ECPR Press, London, 2005, 258.
- Kavalski, Emilian R., „India’s Indo-Pacific Gambit: An Awkward Power Striving for Status“, *Teoria Polityki*, vol. 6, no. 1, 2022, 193–214.
- Khurana, Gurpreet S., „What is the Indo-Pacific? The new geopolitics of the Asia-Centred rim land“, in: Axel Berkofsky, Sergio Miracola (eds), *Geopolitics by other means: the Indo-Pacific reality*, ISPI, Rome, 2019, 13–32.
- Li, Hansong, “The ‘Indo-Pacific’: Intellectual Origins and International Visions in Global Contexts“, *Modern Intellectual History*, vol. 19, no. 3, 2022, 807–833.
- Modolski, George, *Long Cycles in World Politics*, Macmillan Press, London, 1987, 244.
- Nedić, Pavle, “Hedging strategy as a response to the United States-China rivalry: the case of Southeast Asia“, *The Review of International Affairs*, vol. 73, no. 1185, 2022, 91–112.
- O’Brien, Robert, *A Free and Open Indo-Pacific*, <https://www.whitehouse.gov/wp-content/uploads/2021/01/OBrien-Expanded-Statement.pdf>, 1.4.2022.
- Pulipaka, Sanjay & Musaddi, Mohit, *In Defence of the ‘Indo-Pacific’ Concept*, 2021, <https://www.orfonline.org/research/in-defence-of-the-indo-pacific-concept>, Observer Research Foundation: Issue Brief, n.d.
- Raleigh, Clionadh, Linke, Andrew, Hegre, Håvard & Karlsen, Joakim, “Introducing ACLED-Armed Conflict Location and Event Data“, *Journal of Peace Research*, vol. 47, no. 5, 2010. 651–660.
- Stockholm Institute of Peace Research, *SIPRI Military Expenditure Database*, <https://milex.sipri.org/sipri>, 18.12.2022.
- Stekić, Nenad, “Are the Hawks Watching Closely? Reports on China’s Military Power for the US Congress, 2001–2021“, *The Review of International Affairs*, vol. 73, no. 3, 2022, 33–60.
- Trapara, Vladimir, “Critique of the critique: why realist opponents of liberal hegemony miss the target?“, *The Review of International Affairs*, vol. 73, no. 2, 2022, 5–25.
- “US Strategic Framework for the Indo-Pacific“, White House, 2018.
- Flint, Colin, *Introduction to Geopolitics (3rd ed.)*, Routledge, London, 2016, 221.
- Haushofer, Karl, *An English Translation and Analysis of Major General Karl Ernst Haushofer’s Geopolitics of the Pacific Ocean: Studies on the Relationship Between Geography and History*, Edwin Mellen Press, New York, 2002, 402.
- Haushofer, Karl, *Deutsche kulturpolitik im indopazifischen raum*, Hoffmann und Campe, Hamburg, 1939, 287.

- Hegel Fridrih, Vilhelm Georg, *Filozofija povijesti*, Štamparski zavod „Ognjen Prica“, Zagreb, 1951, 516.
- Heiduk, Felix & Wacker, Gudrun, “From Asia-Pacific to Indo-Pacific: significance, implementation and challenges”, *Briefing Paper*, 2020, 1–47.
- Heiduk, Felix, “Security in the Indo-Pacific: The Asianisation of the regional security architecture”, SWP Berlin, *Briefing Paper*, 2022.
- Chatham House, *Our History*, <https://www.chathamhouse.org/about-us/our-history>, 14/01/2023.
- Waltz, Kenneth N., *Theory of International Politics*, McGraw Hill, New York, 1979, 256.
- Wang, Yi, *The U.S. Indo-Pacific Strategy is Bound to Be a Failed Strategy*, https://www.fmprc.gov.cn/eng/zxxx_662805/202205/t20220523_10691136.html, 22.5.2022.
- White House, *Fact Sheet on Indo-Pacific Economic Framework for Prosperity*, <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/statements-releases/2022/05/23/fact-sheet-in-asia-president-biden-and-a-dozen-indo-pacific-partners-launch-the-indo-pacific-economic-framework-for-prosperity>, 1.2.2023.